

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skušiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominek po prislovcu latinaki: „Littera scripta manet“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

Od gerške cerkve napotil sem se proti cerkvi Marije Snežnice, katero imenujejo nekateri tudi talijansko narodsko cerkev (Italienische Nationalkirche), berž ko ne zato, ker se o nedeljah in praznikih tu talijansko pridiguje. Zunajnost tega svetišča ti ne kaže veliko; rujavo-zarčernele zidine pa svedočijo, da dviguje se zelo stara stavba pred našimi očmi. In temu je tudi tako. Sozidati jo je bil dal l. 1276. hrabri kralj Otokar, katerega mervto truplo je bilo po bitvi za-nj tako osodepolni na moravskem polji (Marchfelde), v kateri bitvi je bil tudi ubit, ravno v tej cerkvi skoz 12 dni razpostavljeno. Znotranje cerkveno lice je dovolj prijazno, in tudi ne brez znamenitost. Med mnogimi drugimi imenjem dobro posneto sliko zadnje večerje po Leonardu da Vinci; spominek pesnika Metastasio († 1782); mozaik-sliko Rafael-ovo, katero so poklonili tej cerkvi Njih veličanstvo cesar Ferdinand I. itd.

Zapustivši ravno opisano cerkev šel sem proti cesarski dvorni kapeli, katero sem zarad sprelepega petja skoraj vsako nedeljo obiskal. Danes je gsp. dvorni pridigar tako občutljivo ščipal dunajske liberalce, da sem se sam pri sebi prav močno čudil, da si na tem mestu kaj takega upa. K sklepu omenil je tudi, da ravno na današnji dan, 12. septembra 1683 (spadala je tisto leto današnja nedelja tudi na 12. sept.), je bil močno stiskani Dunaj prav po očitvidni pomoči Marije rešen oblege in nasilstva Turčinov, katere je napeljeval čč. gg. bravcem že po mojih spisih znani Kara Mustafa (čegar mervtvaška glava shranjuje se v dunajski mestni orožnici). Zadnje besede govora bile so prošnja do Marije, da „kakor je ona rešila takrat Dunaj zunanjih nasilnikov, naj bi ga danes otela notranjih, domačih sovražnikov“.

Za popoldan sem bil sklenil obhoditi znotranje dunajsko mesto okoli in okoli. Ker sem pa želel pred še zveršiti neko opravilo v okraju „Maria Hilf“, sem se koj okoli 2. ure vzdignil iz doma. Prišedši do lepe dvastolpne farne cerkve Marije pomočnice, po kateri nosi celi okraj svoje ime, zvonilo je ravno k večernicam, toraj sem stopil za ene trenutke va-njo, česar se pa tudi nisem kesal. Ravno pričel se je bil sv. obred, in ker mi je inštrumentalna godba, katera je pospremljevala orgeljne glasove, posebno dopadla, ostal sem dolgo čez namen v cerkvi, in taisto

tedaj tudi lahko bolj natanjčno ogledal. Pozidana je v romanskem zlogu, ima po vsaki strani po troje bolj plitvih kapél; glavni dve ste vendar malo globokejši od ostalih. Stene cerkve pobarvane so zelenkasto, oblok pak je ozaljšan ves s prekrasnimi slikarjami. Posebno se odlikuje presvetišče, ki je zelo lepo in visoko, res vredni prostor za prekrasni veliki altar, pred katerega Dunajčani baje v obilem številu pogostoma dohajajo pomoči prosit. Danes se je mogla obhajati tù posebna slovesnost, ki se je skončevala tudi z zahvalno pesmijo, katero so obilno zbrane trume ljudstva po vsej cerkvi navdušeno z orglami prepevale. Medigrine pesmi so bile posebno veličastne, z veršečimi trombami in pavkami spremljevane, kar je slovesnost močno povekševalo. Tudi milodari so se pobirali med sv. obredom z velikimi plehnatimi pušicami, tedaj gotovo za kaki posebni namen. —

Naprej gredé prišel sem tudi do cerkve sv. Lorenca „am Schottenfelde“. Ker so mi tudi iz nje doneli nasproti orgelni glasovi, stopil sem mimogredé tudi vanjo. Opravljala se je tudi tù ravno večernica. Oblok cerkve vidil sem ves poódran, ker ga ravno malajo; v ostalem je cerkev bolj priprosta, vendar pa prijazna in zelo svitla. Ponaša se tudi ona s tem, kar po mojih mislih dobro pristuje vsaki cerkvi; z velikimi zvonovi in z dobrimi orglami. Ljudstvo je tudi tù pri blagoslovu po vsej cerkvi prepevalo, kar mi je zopet zelo dopadlo.

Ker sem bil svoj posel hitro opravil, napolil sem se po najbližji poti naravnost proti Jožefovo-mestnemu glazis-u, odkjer sem se hotel podati potem naprej okrog znotranjega Dunaja. Ker je svet letod povsod nekoliko navzdolen, sem bil le grede na vojaškem „paradeplatz-u“, in med prvimi poslopji, ki so me zbodla tù v oči, bilo je tudi ono, ki nosi na čelu sprednje zale strani napis:

Ferdinand I. MDCCCXLI

k. k. Militärisches Geografisches Institut.

Ta vojaški zavod ima tiskarno, litografno in bakrorezno naredbo in tudi astronomični observatorij. Zarad visocega praznika in prvih popoldanskih ur vendar ni bilo tu noter priti moč, toraj sem se napolil hitro naprej in sicer proti severju. Velikansko kipel mi je iz osredka mesta Štefanski stolp od desne sem nasproti; unkray „paradeplatz-a“ raztezale so se orjaške zidine cesarskega dvora; kmalu sem bil tudi mimo „Votiv-cerkve“ in državne zbornice, kar mi je bilo že vse od poprej znano. Pervo, nad čimur sem hotel napasti radovednost svojo, bila je cesarevič Rudolfova vojašnica. To poslopje je pač res velikansko, pa tudi krasno zidano, kar nekako svedoči, da se avstrijsko vojaštvo ovese-ljuje v sedanjih časih boljše skerbljivosti, kot njega dni, ko je vladala še glasovita „leskovicca“. Zdaj je, kakor sploh pravijo, res vojak mimo nekaj: gospod. Ker sem hotel velikost Rudolfove vojašnice bol natanj-

čno ogledati, podal sem se skozi glavni vhod v znotranje prostore, in prehodil zaporedoma tri velike dvore, ki so vsi po vsih štirih straneh obdani z 2 (ali celo 3) nadstropja visocimi zgradami. Srednji oddelek velikanske te vojašnice vravnane je za konjike. Cela kardela vojakov bi lahko stanovala v teh obširnih prostorijah, vendar pa sem slišal, da ni posebno zdravo, dolgo časa noter bivati. Berž ko ne nižina kraja in neposredna bližava donavskega kanala, ki prav blizo zadaj teče, ozračje kazi in okužuje.

Malo zdolaj za Rudolfovo vojašnico pelje čez donavski kanal leseni most, katerega sem zdajci prekoračil. Imel bi se bil zdaj zaobrniti proti jugu; al zidarije nove, še ne popolnoma dodelane dvastolpne cerkve v Brigittenau-i proti zapadu gori, vabile so me tako mikavno k sebi, da sem se vdal željami, ogledati si tudi to novo stavbo. Pot peljala me je prek premnogih skladovnic dervá, ki so čakale menda kupcev; dalje mimo cesarsko-vojaškega oskerbništva (Verpflegsamt), ki se ravno ali močno razširja, ali pa čisto na novo stavlja. Od tod naprej bil sem kmalu pri novi cerkvi, katera je na precej visok nasip postavljena; kajti Donava na tem kraji o povodnjih nek posebno rada gospodari. Ker cerkev še ni dodelana, in je z leseno ograjo okoli in okoli obdana, tudi nisem mogel v njeno znotranje priti. Akoravno so bila zidovja in stolpa zelo poódrana, sem vendar videl, da je zlog cerkve neka zmes bizantinsko-gotiška, in da se sploh stavbarji naših dni zelo bližajo delom starih časov. *)

Ker se je bil jel že bližati večer, sem se kmalu odpravil naprej, in napotil se naravnost proti jugu. Pot pripeljala me je po nekolikem času do visocega, terdnjavskem okopom enacega nasipa, in ko pridem verh taistega, odpre se mi neizmerni c. k. „Augarten“, t. j. velikanski vert z raznoterimi, na vse strani prekrižanimi drevoredi in cvetličnimi tratami. To jako obširno sprehajališče, — nekaki dvojčkini brat „Prater-ja“ — nasaditi in vravnati je dal cesar Jožef II., in sicer, kakor je napisati zaukazal sam nad vhodnimi vratmi: „Allen Menschen gewidmeter Belustigungsort von ihrem Schätzer“. Nasip okoli „Augarten-a“ ima nalogo, zabranjevati pogostnim povodnjim Donave vtok v obširna sprehajališča; — da pa malopridni ljudje ne počenjajo kake škode ali nerodnosti, zato skerbi straža dosluženi vojakov (Invaliden). Precej dolgo sem hodil, preden sem premeril, — in to le v ravni čerti, obširne prostore „Augarten-a“, in skoraj bila je tema, ko sem prekoračil na drugi strani zopet visoki nasip. Nahajal sem se zdaj že v Leopoldovem mestu, zaober-

*) Ta cerkev bi imela dodelana biti že l. 1870; al kakor sem nedavno bral v nekem dunajskem časniku, so jo zgotovili še le letošnje leto in je bila pred malo časom posvečena. Delo je vladal stavbeni mojster št. Štefanske metropolitanske cerkve, Miroslav Schmidt. Zvonika sta visoka po 34 sežnjev, cerkev pa je dolga 26 sežnjev. ima 3 ladije, in vtegno po popisu prav lepa biti.

nil se kmalo proti zapadu, prehodil dolgo ulico „Taborstrasse“, čez Ferdinandovi most prišedši, okrenil se proti sloveči „Ringstrasse“, ter prek cesar Franc-Jozefove vojašnice gredé, bližal se vedno bolj videnskemu krogu. Popolnoma utrujen dolge hoje prišel sem že dovolj pozno domu, vender zadovoljen, ker sem zvedel po lastnem prepričanju, da kdor hoče edino le notranje dunajsko mesto obhoditi, sme si že zaárati pri usnarju pár kratkih podplatov.

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Poziv na II. obéu hrvatsku učiteljsku skupštinu u Petrinji.

Podpisani mjestni odbor pozivlje ovim svom radošću sve učiteljstvo na II. obéu hrvatsku učiteljsku skupštinu, koja će se dne 24., 25., 26. i 27. Kolovoza (avgusta) t. g. u Petrinji, u metropoli krajskoga pučkoga učiteljstva, održavati.

Umoljavaju se gostovi najujudnije, da bi se izvolili do 10. Kolovoza prijaviti ovom mjestnomu odboru uz priloženu l for. a. v.; na što će jim se pristupnice odmah priposlati. Mjestni se je odbor zbog obaljenja ciene obratio (obernil) na parobrodarska i željeznička društva, pak na upravu kupskoga mosta u Sisku, ter se nada povoljnu odgovoru, što će se po novinah obznaniti.

Iz Siska u Petrinju i natrag vozit će se gostovi na kolih (vozovih), koja će mjestni odbor priskrbiti. U tu svrhu konstituirat će se u Sisku pododbor, koji će gostove na kolodvoru i pri parobrodu dočekivati i prilike jim doznačivati; stoga odbor veoma moli, da bi gostovi izvoljeli naznačiti dan svoga dolazka u Sisak, i ako je moguće, da bi si zato odabrali dane između 20. i 24. Kolovoza. Kola će biti tako uređena, da se u njih uvijek po četvorica mogu voziti. Odbor će se pobrinuti, da bi i ova vožnja što jeftinija bila. I o toj će se cieni gostovi za vremena točno obavijestiti.

Što se stanova i inih udobnostij tiče, učinit će Petrinja, što je samo moguće, te će gostove najvjernije svim (vsem) poslužiti, čim je bogata. Nu za svaki slučaj umovljavaju se gostovi, da bi se izjavili, da li su voljni imati bezplatan stan ili isti uz umjerenu cienu.

U nadi, da će se ovom iskrenomu i srdačnomu pozivu što više hrabrih zatočnika narodnoga napredka odazvati, jesmo

u Petrinji, dne 26. Lipnja 1874.

Za mjestni odbor II. obéu hrv. učit. skupštine:

Pechan Ante, perovodja.

Iz ptujske okolice. Učiteljsko društvo ptujskega okraja je imelo 2. july svoje 6. letošnje zborovanje v mestni kazini. Predsedoval je gsp. podpredsednik, učit. Ferk. Zborovanje se je začelo z drugim znanstvenim govorom gsp. grofa Wurmbrand-a; vdeležilo se je bilo mnogo inteligentnih Ptujčanov. Gsp. govornik je iz svojega poslednjega govora sklepal na zgodovino omike prirodnih ljudstev in na sorodnost ljudskih plemen. Gsp. govornik je kazal navzočnim glave raznih ljudskih plemen in je vse prav zanimivo pojasnoval. Spodbujal je gospode učitelje, naj išejo znamenitih starin po ptujskem, ormuškem, ljutomerskem in rogačkem okraju, da se sčasoma napravi mali krajni muzej. Gsp. grof misli s gsp. učitelji obiskovati razna nahajališča starin. Gsp. predsednik se spodobno zahvaljuje blagemu šolskemu prijatelju, ki je pred kratkim